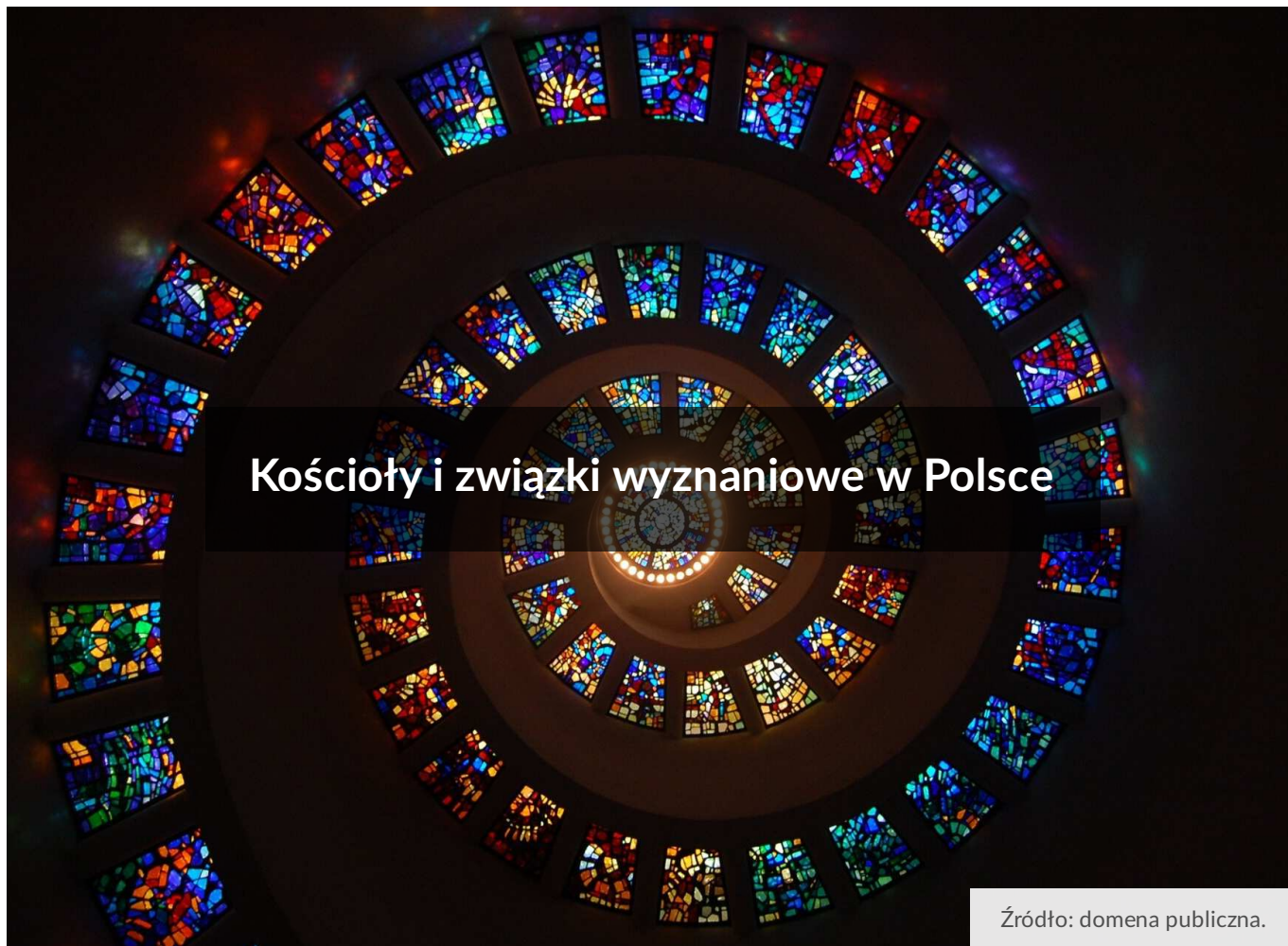

Kościoty i związki wyznaniowe w Polsce

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Marcin Przyciszewski, *Relacje państwo Kościół – model polski*, 13.01.2019 r., dostępny w internecie: ekai.pl [dostęp 27.04.2020 r.].
- Źródło: Bartłomiej Ceglarski, *Jak zarejestrować kościół/związek wyznaniowy w 2018 r.?*, 23.11.2017 r., dostępny w internecie: infor.pl [dostęp 28.04.2020 r.].
- Źródło: *Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania*, dostępny w internecie: lexlege.pl [dostęp 27.04.2020 r.].
- Źródło: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, dostępny w internecie: sejm.gov.pl [dostęp 27.04.2020 r.].

Źródło: domena publiczna.

Religia to zespół przekonań wyznawanych przez daną społeczność, uprawianych w postaci zbiorowych obrzędów. W każdym społeczeństwie występuje jakaś forma religii. Do jej podstawowych funkcji należą:

- integracja społeczeństwa wyznającego wspólne wartości, zasady i przekonania,
- nadanie sensu egzystencji każdego człowieka – członka wspólnoty religijnej,
- kontrola społeczeństwa przez system norm moralnych i prawnych,
- wsparcie psychologiczne i emocjonalne w sytuacjach trudnych.

Do podstawowych form organizacyjnych religii zaliczamy związki wyznaniowe, których szczególną formą są Kościoły. W Polsce większość społeczeństwa deklaruje swoją religijność, dlatego istnieje u nas prawo wyznaniowe. Prawo to określa relacja między państwem a Kościołami i związkami wyznaniowymi. Podstawowym dokumentem jest tu Konstytucja RP z 2 kwietnia 1997 r., a także ustawy i rozporządzenia oraz ratyfikowany w 1998 r. konkordat zawarty w 1993 r. ze Stolicą Apostolską dotyczący relacji państwo – Kościół rzymskokatolicki.

Twoje cele

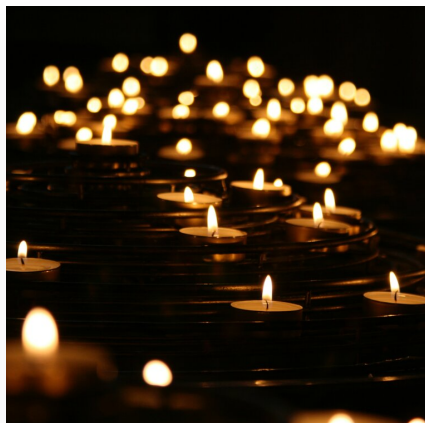
- Scharakteryzujesz działające w Polsce Kościoły i związki wyznaniowe.
- Przeanalizujesz stosunki państwa z Kościołem rzymskokatolickim w Polsce na przykładzie przepisów konkordatu z 1993 r.

- Przeanalizujesz stosunki RP z wybranym związkiem wyznaniowym.
- Przedstawisz modele relacji państwo–Kościół we współczesnym świecie.

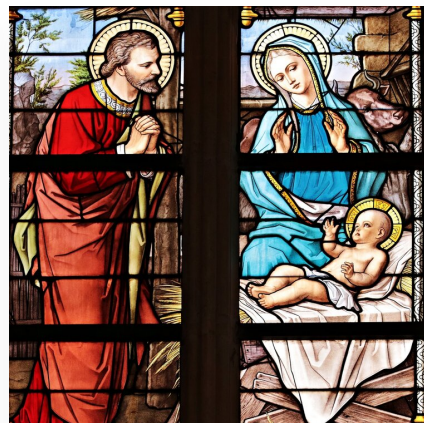
Dla zainteresowanych

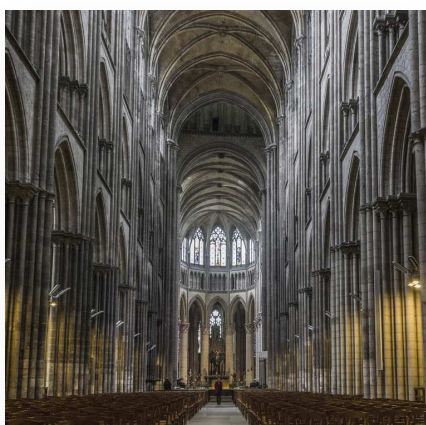
**Kościół katolicki
w Polsce. Konkordat**

Religijność w Polsce

**Finansowanie Kościołów
i innych związków
wyznaniowych w czasach
III Rzeczypospolitej**

**Podstawy prawne
działalności związków
wyznaniowych**

Przeczytaj

Kościoły i związki wyznaniowe w II Rzeczypospolitej i PRL

W polskiej tradycji historycznej zjawiskiem powszechnym była wieloreligijność wynikająca z funkcjonowania wielonarodowościowej Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Nikogo nie dziwiła tolerancja religijna w okresie wojen religijnych, a rozwiązania w postaci konfederacji warszawskiej z 1573 r. mogły uchodzić za wzór dla innych państw. Po okresie zaborów i odzyskaniu niepodległości rodząca się II RP była wielonarodowościowa i wielowyznaniowa.

Dane statystyczne z roku 1931 wskazują, że zdecydowaną większość społeczeństwa polskiego stanowili katolicy obrządku łacińskiego:

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

W II RP oficjalnie uznanych zostało tylko siedem wyznań.

Kościół rzymskokatolicki
Kościół rzymskokatolicki, który funkcjonował na podstawie konkordatu zawartego między Rzeczpospolitą Polską a Stolicą Apostolską w 1925 r.
Wschodni Kościół Staroobrzędowy
Żydowski Związek Wyznaniowy
Muzułmański Związek Religijny
Karaimski Związek Religijny
Kościół Ewangelicko-Augsburski
Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny

W konsekwencji II wojny światowej i zmiany granic Polska stała się państwem jednolitym narodowościowo i religijnie. Katolicy stanowili do 95,5% społeczeństwa.

W roku 1947 zarejestrowanych było sześć [związków wyznaniowych](#). Rejestracja czterech z nich wynikała z kontynuowania legalnej działalności z okresu okupacji, a dwa wyznania wystąpiły o zgodę na funkcjonowanie do władz państwowych.

Kościół Ewangelicko-Methodystyczny

Kościół protestancki nurtu metodystycznego, członek Polskiej Rady Ekumenicznej. W 2017 r. Kościół liczył 4465 wiernych zorganizowanych w 46 parafiach.

Polski Narodowy Kościół Katolicki

Unia Zborów Adwentystów Dnia Siódmego

**Polski Kościół Ewangelicznych Chrześcijan
Baptystów**

Polski Kościół Starokatolicki

Kościół Starokatolicki Mariawitów w RP

Symbol Polskiego Kościoła Starokatolickiego.
Zastanów się, do czego ten symbol nawiązuje.
Źródło: domena publiczna.

III Rzeczpospolita Polska

Relacje między państwem a [kościółami](#) i związkami wyznaniowymi w Polsce określa Konstytucja RP z 1997 r. Gwarantuje ona wolność sumienia i wyznania w życiu publicznym i prywatnym. Ponadto obowiązuje zasada równouprawnienia kościołów i związków wyznaniowych, która jest istotnym elementem świeckości państwa. Władze publiczne powinny być bezstronne wobec przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych, z zapewnieniem swobody uzewnętrzniania ich w życiu publicznym. Obowiązuje też zasada poszanowania autonomii i niezależności państwa oraz kościołów i związków wyznaniowych w myśl zasady współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego.

Kolejną zasadą jest partnerskie regulowanie stosunków między państwem i Kościołem katolickim w formie umowy międzynarodowej ze Stolicą Apostolską. W przypadku innych związków wyznaniowych w formie ustaw uchwalanych na podstawie umów wynegocjowanych przez rząd z ich przedstawicielami. Normy ustawowe dotyczące zarówno Kościoła katolickiego, jak i innych związków wyznaniowych nie mogą być sprzeczne z normami konstytucyjnymi i konkordatowymi. Oznacza to, że do systemu prawa III Rzeczypospolitej został wpisany model państwa neutralnego światopoglądowo w wersji umiarkowanej świeckiej, zwanej też skoordynowaną.

Zgodnie z wynikiem badań Instytutu Gallupa z 2014 r. Polska należy do najbardziej religijnych krajów w Europie. Na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego za rok 2018 w Rzeczypospolitej Polskiej funkcjonowało 196 kościołów i związków wyznaniowych.

Konkordat między Rzeczpospolitą Polską i Stolicą Apostolską

Do podpisania międzynarodowej umowy normującej stosunki między państwem a Kościołem katolickim doszło 28 lipca 1993 r. Została ona zawarta w siedzibie Rady Ministrów przez arcybiskupa Józefa Kowalczyka, który pełnił funkcję nuncjusza apostolskiego w Polsce, i ministra spraw zagranicznych Krzysztofa Skubiszewskiego. Ratyfikacji [konkordatu](#) dokonał Sejm RP 8 stycznia 1998 r., a 23 lutego 1998 r. konkordat podpisał Prezydent RP Aleksander Kwaśniewski. Ratyfikacji konkordatu ze strony Stolicy Apostolskiej 23 lutego 1998 r. dokonał papież Jan Paweł II. Wzajemna wymiana dokumentów ratyfikujących nastąpiła 25 marca 1998 r. Ostatecznie konkordat wszedł w życie 25 kwietnia 1998 r. Składa się on z preambuły i 29 artykułów.

28 lipca 1993 r. został podpisany konkordat między Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską. Podpisali go w Urzędzie Rady Ministrów Krzysztof Skubiszewski, ówczesny minister spraw zagranicznych i abp Józef Kowalczyk, nuncjusz apostolski w Polsce. W uroczystości uczestniczyli też (stoją od lewej) prezydent Lech Wałęsa, premier Hanna Suchocka i marszałek sejmu Wiesław Chrzanowski.

Źródło: domena publiczna.

Zastanów się, jakie były konsekwencje podpisania konkordatu.

Relacje państwo – Świadkowie Jehowy w Polsce

Związek wyznaniowy Świadków Jehowy w Polsce liczy około 116 000 członków i dzieli się na 1288 zborów. Jest trzecim pod względem liczebności związkiem wyznaniowym w Polsce. Po okresie nielegalnej działalności w czasach PRL 12 maja 1989 r. Świadkowie Jehowy zostali

oficjalnie zarejestrowani w Polsce, a 31 stycznia 1990 r. wyznanie zostało wpisane do rejestru Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji pod numerem 34. Od 13 maja 2014 r. związek wyznaniowy nosi nazwę Świadkowie Jehowy w Polsce.

Relacje państwo – kościół we współczesnym świecie

We współczesnym świecie funkcjonują różne modele stosunków między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi. Do najważniejszych zaliczamy:

1. Państwo wyznaniowe – jest najstarszym modelem relacji między państwem a kościołem, wyrazem tego jest uznanie w konstytucji, że dany kościół jest w pozycji uprzywilejowanej, co się wiąże z jego finansowaniem z budżetu państwa lub dyskryminacją innych kościołów i związków wyznaniowych.
2. Państwo świeckie (laickie) – ma w nim miejsce rozdział kościoła od państwa, co nie jest jednak wpisane w konstytucję państwa, dzielimy je na:
 - państwo radykalnie świeckie, gdzie zakazane jest jakiegokolwiek eksponowanie symboli religijnych i uzewnętrznianie przekonań religijnych w życiu publicznym,
 - państwo umiarkowanie świeckie, w którym konstytucja gwarantuje wolność sumienia i **religii**, istnieje poszanowanie suwerenności i niezależności kościoła i państwa.
3. Państwo ateistyczne (ateizm państwowy) – państwo, w którym władze oficjalnie zakazują religii i wyznań, prowadzona jest walka z praktykami religijnymi, co było związane z funkcjonowaniem ideologii komunistycznej w Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich, Albanii, Korei Północnej, Kambodży. Idea zrodziła się podczas rewolucji francuskiej.

Słownik

konkordat

(z łac. *concordatum* – umowa uzgodniona); umowa międzynarodowa zawierana między państwem (władza świecka) a Stolicą Apostolską (władza religijna), dotycząca kwestii stosunków między państwem a Kościołem katolickim

kościół

wspólnota religijna ludzi pochodzących z wszystkich narodów świata, połączona wiarą w jednego Boga i wyznaniem; w teologii chrześcijańskiej to wspólnota założona przez Jezusa Chrystusa, będąca Ludem Bożym

prawo wyznaniowe

zespół norm prawnych, za pomocą których państwo określa swój stosunek do zjawiska religijności

religia

zespół przekonań wyznaczonych przez daną społeczność, uprawianych w postaci zbiorowych obrzędów, które tworzą kult religijny

ślub konkordatowy

inaczej: małżeństwo kanoniczne; zawarte zgodnie z wewnętrznymi przepisami Kościoła katolickiego, pociągające za sobą skutki cywilno-prawne, takie same jak małżeństwo zawarte w obliczu prawa polskiego w Urzędzie Stanu Cywilnego

związek wyznaniowy

wspólnota religijna, zakładana w celu wyznawania i szerzenia wiary religijnej, posiadająca własny ustrój, doktrynę i obrzędy kultowe; związek wyznaniowy może uzyskać wpis do rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych, który jednak nie jest konieczny dla działalności związku wyznaniowego

Mapa interaktywna

Polecenie 1

Zapoznaj się z informacjami na mapie interaktywnej i wykonaj zadania.

Oprac. na podst.: Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2019, Warszawa 2019, stat.gov.pl [online, dostęp: 27.04.2020].

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o.

Ćwiczenie 1

Wyjaśnij, na czym polega rozdział kościoła od państwa. Wskaż przykłady takich państw.

Ćwiczenie 2

Wymień państwa o wyznaniu państwowym. Wyjaśnij, na czym ono polega.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Dokończ zdanie.

W świetle prawa RP jest państwem...

ateistycznym.

Kościoła państwowego.

wyznaniowym.

umiarkowanie świeckim.

Ćwiczenie 2

Zaznacz, kiedy doszło do podpisania konkordatu między Rzeczpospolitą Polską a Stolicą Apostolską.

15 kwietnia 1998 r.

23 lutego 1998 r.

13 września 1993 r.

28 lipca 1993 r.

Ćwiczenie 3

Zaznacz, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Związek wyznaniowy Świadkowie Jehowy w Polsce nosi tę nazwę od 1990 r.	☐	☐
Rzeczpospolita Polska uznaje osobowość prawną Kościoła katolickiego.	☐	☐
Mianowanie i odwoływanie biskupów należy wyłącznie do Stolicy Apostolskiej.	☐	☐
Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny ma największą liczbę wiernych spośród wszystkich Kościołów w Polsce.	☐	☐

Ćwiczenie 4

Wyjaśnij, dlaczego konkordat reguluje tylko stosunki RP z Kościołem katolickim.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

“ **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.**

Art. 53

1. Każdemu zapewnia się wolność sumienia i religii.
2. Wolność religii obejmuje wolność wyznawania lub przyjmowania religii według własnego wyboru oraz uzewnętrzniania indywidualnie lub z innymi, publicznie lub prywatnie, swojej religii przez uprawianie kultu, modlitwę, uczestniczenie w obrzędach, praktykowanie i nauczanie. Wolność religii obejmuje także posiadanie świątyń i innych miejsc kultu w zależności od potrzeb ludzi wierzących oraz prawo osób do korzystania z pomocy religijnej tam, gdzie się znajdują.
3. Rodzice mają prawo do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniami. Przepis art. 48 ust. 1 stosuje się odpowiednio.
4. Religia kościoła lub innego związku wyznaniowego o uregulowanej sytuacji prawnej może być przedmiotem nauczania w szkole, przy czym nie może być naruszona wolność sumienia i religii innych osób.
5. Wolność uzewnętrzniania religii może być ograniczona jedynie w drodze ustawy i tylko wtedy, gdy jest to konieczne do ochrony bezpieczeństwa państwa, porządku publicznego, zdrowia, moralności lub wolności i praw innych osób.

6. Nikt nie może być zmuszany do uczestniczenia ani do nieuczestniczenia w praktykach religijnych.

7. Nikt nie może być obowiązany przez organy władzy publicznej do ujawnienia swojego światopoglądu, przekonań religijnych lub wyznania.

Źródło: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, dostępny w internecie: sejm.gov.pl [dostęp 27.04.2020 r.].

Wyjaśnij, co oznacza zapis, że nikt nie może być obowiązany przez organy władzy publicznej do ujawnienia swojego światopoglądu, przekonań religijnych lub wyznania. Odpowiedź uzasadnij.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

((Bartłomiej Ceglarski

Jak zarejestrować kościół/związek wyznaniowy w 2018 r.?

Pierwszym krokiem jest złożenie wniosku o wpis do rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych, który jest prowadzony przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, a także deklaracji o utworzeniu kościoła lub innego związku wyznaniowego. Prawo do wniesienia takiego wniosku przysługuje co najmniej 100 obywatelom RP posiadającym pełną zdolność do czynności prawnych.

Wniosek o wpis do rejestru powinien zawierać listę zawierającą notarialnie poświadczone podpisy potwierdzające treść wniosku i deklaracji o utworzeniu kościoła lub innego związku wyznaniowego, imię i nazwisko, datę urodzenia, miejsce zamieszkania, rodzaj, serię i numer dokumentu tożsamości oraz numer PESEL każdego z wnioskodawców; informację o dotychczasowych formach życia religijnego i metodach działania kościoła lub innego związku wyznaniowego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; informację o podstawowych celach, źródłach i zasadach doktrynalnych, obrzędach religijnych; adres siedziby kościoła lub innego związku wyznaniowego oraz dane osób wchodzących do kierowniczych organów wykonawczych: imiona i nazwisko, datę urodzenia, adres zamieszkania, nazwę, serię i numer dokumentu tożsamości, nr PESEL, statut.

Wnioskodawcy mogą wybrać spośród siebie co najmniej pięcioosobowy komitet, który będzie reprezentował związek w postępowaniu rejestracyjnym. W takim przypadku do wniosku należy załączyć protokół

z wyborów tego komitetu, a także dane personalne członków (takie jak ww.).

Źródło: Bartłomiej Ceglarski, *Jak zarejestrować kościół/związek wyznaniowy w 2018 r.?*, 23.11.2017 r., dostępny w internecie: infor.pl [dostęp 28.04.2020 r.].

Wyjaśnij, w jakim przypadku wniosek o wpis do rejestru kościołów i związków wyznaniowych zostanie odrzucony przez MSWiA.

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj ćwiczenie.

((Marcin Przyciszewski

Relacje państwo Kościół – model polski

(...) Artykuł 1 polskiego Konkordatu przypomina więc, że „Rzeczpospolita Polska i Stolica Apostolska potwierdzają, że Państwo i Kościół katolicki są – każde w swej dziedzinie – niezależne i autonomiczne oraz zobowiązują się do pełnego poszanowania tej zasady we wzajemnych stosunkach i we współdziałaniu dla rozwoju człowieka i dobra wspólnego”.

Koncepcja „autonomii i niezależności” Kościoła i państwa została wpisana także do polskiej Konstytucji jako podstawowa (ustrojowa) zasada relacji ze wszystkimi Kościołami. Jej art. 25 ust. 3 określa, że „stosunki między państwem a Kościołami i innymi związkami wyznaniowymi są kształtowane na zasadach poszanowania ich autonomii oraz wzajemnej niezależności każdego w swoim zakresie, jak również współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego”.

A konkretnie, w ślad za tymi unormowaniami, państwo uznaje osobowość prawną struktur Kościoła katolickiego, respektując prawo kierowania się przezeń swym wewnętrznym prawem (kanonicznym). Przyznaje też Kościołowi autonomię w zakresie obsadzania wszystkich urzędów kościelnych, bez uprzedniej zgody władzy świeckiej. Autonomią cieszą się również cementarze, te, które są własnością Kościoła i są zarządzane przez parafie. Konkordat tworzy więc rzeczywistość, w której „suwerenny” Kościół pełni swą misję w suwerennym, wolnym państwie.

Na podstawie przytoczonego tekstu źródłowego podaj nazwę modelu relacji państwo - kościół funkcjonującego w Polsce. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Zapoznaj się z fragmentem ustawy i wykonaj zadanie.

“ Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania

Art. 8. Sytuacja prawna i majątkowa kościołów i związków wyznaniowych w RP. Kościoły i inne związki wyznaniowe w Polsce działają w konstytucyjnych ramach ustrojowych Rzeczypospolitej Polskiej; ich sytuację prawną i majątkową regulują przepisy rangi ustawowej.

Art. 9. Stosunek państwa do kościołów i związków wyznaniowych

1. W Rzeczypospolitej Polskiej stosunek państwa do wszystkich kościołów i innych związków wyznaniowych opiera się na poszanowaniu wolności sumienia i wyznania.
2. Gwarancjami wolności sumienia i wyznania w stosunkach państwa z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi są:
 - oddzielenie kościołów i innych związków wyznaniowych od państwa;
 - swoboda wypełniania przez kościoły i inne związki wyznaniowe funkcji religijnych;
 - równouprawnienie wszystkich kościołów i innych związków wyznaniowych, bez względu na formę uregulowania ich sytuacji prawnej.

(...) Art. 11. Niezależność kościołów i związków wyznaniowych od państwa i ich ochrona prawna

1. Kościoły i inne związki wyznaniowe są niezależne od państwa przy wykonywaniu swoich funkcji religijnych.
2. Kościoły i inne związki wyznaniowe oraz ich działalność podlegają ochronie prawnej, w granicach określonych w ustawach.
3. Kościoły i inne związki wyznaniowe mogą składać wnioski do Trybunału Konstytucyjnego na zasadach i w trybie określonych w przepisach o Trybunale Konstytucyjnym.

Źródło: *Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania*, dostępny w internecie: lexlege.pl [dostęp 27.04.2020 r.].

Oceń, czy Kościół katolicki w Polsce jest uprzywilejowany przez prawo.

Dla nauczyciela

Autor: Jarosław Dyrda

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Kościoły i związki wyznaniowe w Polsce

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

II. Społeczeństwo obywatelskie.

Uczeń:

3) przedstawia funkcjonujące w Rzeczypospolitej Polskiej kościoły i inne związki wyznaniowe.

Zakres rozszerzony

IX. Sprawowanie władzy w Rzeczypospolitej Polskiej.

Uczeń:

15) przedstawia modele relacji państwo – kościół i stosunki Rzeczypospolitej Polskiej z Kościołem katolickim (na podstawie przepisów konkordatu) oraz wybranym związkiem wyznaniowym (na podstawie ustawy).

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje działające w Polsce kościoły i związki wyznaniowe;
- analizuje stosunki państwa z Kościołem katolickim w Polsce na przykładzie przepisów konkordatu z 1993 r.;
- analizuje stosunki RP z wybranym związkiem wyznaniowym;

- prezentuje modele relacji państwo – kościół we współczesnym świecie.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- burza mózgów;
- wykład nauczający;
- dyskusja;
- analiza tekstów źródłowych.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki,
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale,
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Przed lekcją

1. Przed zajęciami uczniowie zostali poproszeni o przypomnienie sobie, czym jest religia i jaką pełni funkcję w społeczeństwie i państwie.

Faza wstępna

1. Przedstawienie tematu i celów zajęć.

2. Wyznaczona osoba referuje informacje na temat religii i jej funkcji społecznych. Są one zapisywane na tablicy w formie notatki z zajęć lekcyjnych.

3. Uczniowie w parach analizują podstawowe formy organizacyjne religii: kościoły i związki wyznaniowe i wskazują podstawy prawne ich funkcjonowania. Ochotnicy przedstawiają swoje spostrzeżenia na forum klasy.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel wyjaśnia zespołowi klasowemu, że polskie tradycje religijne były od czasów Rzeczypospolitej szlacheckiej wielowyznaniowe i oparte na zasadzie tolerancji religijnej – przykład konfederacji warszawskiej z 1573 r.
2. Burza mózgów na temat roli tolerancji religijnej dla stabilności państwa. Uczniowie dyskutują i zapisują swoje propozycje. Po fazie twórczej następuje weryfikacja pomysłów i ustalenie wniosków.
3. Podział klasy na grupy. Każda z nich opracowuje jedno z zagadnień:
 - Grupa 1 – Analiza sytuacji w wielonarodowościowej i wielowyznaniowej II Rzeczypospolitej; wskazanie największych grup wyznaniowych oraz tych, które miały uznanie prawne.
 - Grupa 2 – Wskazanie zmian wywołanych II wojną światową w kwestii religii.
 - Grupa 3 – Analiza związków wyznaniowych funkcjonujących po zakończeniu II wojny światowej.
 - Grupa 4 – Analiza sytuacji wyznaniowej w III Rzeczypospolitej Polskiej z uwzględnieniem obecnie obowiązujących uregulowań prawnych dotyczących funkcjonowania kościołów i związków wyznaniowych.
4. Reprezentanci grup przedstawiają efekty pracy.
5. Uczniowie wspólnie analizują założenia konkordatu między Rzeczpospolitą Polską i Stolicą Apostolską podpisanego 28 lipca 1993 r. oraz stosunki państwo – Świadkowie Jehowy w Polsce.
6. Praca z mapą interaktywną. Uczniowie analizują zawarte w niej informacje, a następnie indywidualnie wykonują zadania. Chętne/wybrane osoby przedstawiają swoje rozwiązania.

Faza podsumowująca

1. Podsumowanie wiadomości na temat stosunków państwo – kościół w RP. Zwrócenie uwagi na zachodzące zmiany w relacjach państwo – kościół i związki wyznaniowe.
2. Wykonanie przez uczniów ćwiczeń 1–4 z sekcji „Sprawdź się”.

Praca domowa:

Wykonanie pozostałych ćwiczeń z sekcji „Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2019, Warszawa 2019.

Bartłomiej Ceglarski, *Jak zarejestrować kościół/związek wyznaniowy w 2018 r.?*, infor.pl.

Marcin Przyciszewski, *Relacje państwo Kościół – model polski*, ekai.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Materiał może zostać wykorzystany do przygotowania zadania domowego o relacjach państwo – związki wyznaniowe na świecie lub do lekcji powtórzeniowej.